
EĞİT-DER SENDİKA İÇİN SOMUT GİRİŞİMLER SÜRECİNE AÇILIYOR

abece'nin Temmuz sayısındaki bir habere göre, Balâ'da Kaymakam ve Milli Eğitim Müdürünün de katılımlarıyla yapılan ilkokul öğretmenleri yıl sonu toplantısında bir öğretmen arkadaşımız "yavru vatan"ı örnek göstererek, Türkiye'de bir öğretmen sendikasının olmamasını eleştirir, sendika istemlerinin tutanaklara geçirilmesini ister. Salondan alkış sesleri yükselir. Ama İlçe Milli Eğitim Müdürü, "bu dileği duymamış olalım" der, tutanaklara geçirilmez. Bu tutum öğretmenlerin tepkisine yol açar.

Bu haber, Ankara'da ilköğretim müfettişliği yaptığım 1963 yılında yaşadığım bir olayı anımsattı bana. Bölge'deki öğretmenler için "Öğretmen Sendikacılığı ve Öğretmenlik Mesleğine Katkıları" konulu bir seminer düzenlemiştim. Bunu öğrenen Milli Eğitim Müdür Başyardımcısı beni makamına çağırarak "Sendikacılık komünistlerin işidir. Böyle bir konuyu öğretmenlerin önüne getiremezsiniz" demişti.

1965'de Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS)'ni kurduğumuz zaman, çağının gerisinden gittiğinin ayırdına vararak üzölmüş olabileceğini düşündüğüm başyardımcının düşlediğim bu duruma üzölmüşüm.

Günümüzde öğretmenlere değil sendika, dernek bile kurdurtulmuyor, "iznim olmadan herhangi bir derneğe üye bile olamazsın" deniliyor. Ve

böyle bir baskı ortamında bile öğretmenler okullardan “sendika isteriz” diye haykırabiliyorlar ve üstelik yönetimden bu istemin tutanaklara geçmesini de isteyebiliyorlar.

Güney Kore'den taze bir haber var önümüzde. Resmi çevrelerin hani-
dir ikide bir Türkiye için örnek alınmasını istedikleri bu ülkenin öğret-
menleri kısa bir süre önce “Ulusal Öğretmenler Sendikası” adıyla bir
sendika kuruyorlar. Bu sendikaya 20 bin öğretmen üye oluyor. Ne ki
yönetim böyle bir sendikayı tanımıyor. “Yasaktır, sendika kuramazsınız”
diyor öğretmenlere. Öğretmenlerse “Sendika bizim hakkımızdır. Tüzel
kişilik isteriz” diyerek alanlara dökülüyorlar ve halen savaşımlarını
sürdürüyorlar.

Eğer haber doğruysa, Güney Koreli meslektaşlarımız, sendika uğruna
“yasak” duvarını yıkmaya, nesnel durumun resmileşmesine set çeken
yasaları, resmi engelleri aşmaya çalışıyorlar. Bunun içindir ki oldukça
zorlu bir savaşım vermek durumundalar.

Ama günümüz Türkiye'sinde bir öğretmen sendikası için herhangi bir
yasal engel, aşılması gereken herhangi bir yasak duvarı yok.

Anayasa açısından bakıldığında yok. Çünkü öğretmenlere ve memurlara
Anayasa'da gerçi sendika hakkı yok ama sendika yasağı da yok.

Öğretmenlere ve memurlara sendika yasağı, 657 Sayılı Devlet
Memurları Kanunu'nda da yok. 1702 ve 4357 sayılı yasalarda da yok.
Türk Ceza Kanunu'nda yok, Sendikalar Kanunu'nda, Toplu İş
Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nda da yok.

Üstelik, Türkiye, “Herkes çıkarlarını savunmak için başkalarıyla sendika
kurma, sendikalara üye olma özgürlüğüne sahiptir.” hükmünü içeren İnsan
Hakları Avrupa Sözleşmesi'ni hem de 1953 yılında 6366 Sayılı Yasa ile

onaylamış durumda. Bu sözleşme ile güvence altına alınmış bulunan “sendika hakkı”nı işverene karşı koruyan ve “toplusözleşmeli sendika hakkı” düzeyine yükselten ILO'nun 98 sayılı Sözleşmesini 1951 yılında 5834 Sayılı Yasa ile onaylamış durumda.

Şu da var ki, Anayasa'nın 90'ıncı maddesi gereğince “milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında anayasaya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz.”

Kısacası memurlar ve dolayısıyla öğretmenler için iç hukukumuzda sendika kurma yasağı yok. TBMM'ce yasalaştırılan, aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesine götürülemeyeceği için “yasalar üstü yasa” konumunda bulunan uluslararası sözleşmelerden ikisine göre ise, sendika kurma, sendikalara üye olma hakkına, memurlar, öğretmenler dahil, “herkes” sahiptir ve bu sendika “toplusözleşme” işlevi bulunan bir sendikadır.

Böyle bir durumda Türkiye'nin başka bir uluslararası sözleşmede bulunan grevli, toplusözleşmeli sendikalar kurma ve bunlara katılma hakkını kamu emekçilerine tanımaktan kaçınması beklenebilir mi? Ne yazık ki Avrupa Konseyi Üyesi ülkelerce kabul edilen ve “Avrupa Sosyal Şartı” olarak bilinen uluslararası sözleşme geçtiğimiz Haziran ayında TBMM'de görüşülürken şaşılası bir biçimde böyle bir davranışta bulunmuşuzdur. Söz konusu sözleşme Tasarı'sı TBMM Dışişleri Komisyonu'nda tartışılırken Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Sayın İmren Aykut bu Tasarı'nın memurlara grevli, toplusözleşmeli sendika hakkı tanıyan 5 ve 6. Maddelerine çekince konulmasını savunabilmiş ve kendisi yalnız ANAP'lı milletvekilleri değil, memurlara sendika hakkını her vesile ile savunan DYP'nin milletvekilleri tarafından da desteklenmiştir. (Cumhuriyet, 8-17.6.1989). Sayın Bakan gerekçe olarak

da bu iki maddenin Anayasa'ya, ulusal yasalara aykırı olduğunu savunabilmiştir ve sonuçta Avrupa Sosyal Şartı, söz konusu iki maddesine çekince konularak yasalaştırılmıştır.

Oysa Türkiye'de memurlar dahil "herkes" yukarıda da belirtildiği gibi TBMM'ce kabul edilerek "yasa" durumuna getirilen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile ILO'nun 98 Sayılı Kararı gereğince 1951 ve 1953 yıllarından bu yana sendika kurma, sendikalara üye olma ve bu sendikalarla toplu sözleşme yapma hakkına sahip kılınmış bulunmaktadır. Ve bu tür yasaların değil yasalara, Anayasa'ya aykırı olsalar bile yapılabilmesi, Anayasa'nın 90'ıncı maddesi ile güvence altına alınmış durumdadır.

Kaldı ki uluslararası sözleşmeler aslında ulusları ya da toplumları daha ileri ve çağdaş konumlara yükseltici nitelikte ise, ulusal yasalarla bu anlamda uyumsuzsa bir anlam ve değer taşırlar. Başka bir deyişle, Anayasalarla, diğer ulusal yasalarla uyuşan uluslararası sözleşmelerin gereği, değeri ya da anlamı yoktur.

Belirtildiği gibi Avrupa Sosyal şartı memurlara sendika, toplu sözleşme ve grev hakkını kapsayan maddeleri reddedilerek yasalaştırılmış olsa bile, gerek ulusal yasalarımız ve gerekse yasalaşmış bulunan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile 98 Sayılı ILO sözleşmesi memurlara kendi işkollarında grevli, toplu sözleşmeli sendika kurma olanağını vermektedir. Dolayısıyla öğretmenlerimiz de eğitim işkolunda toplu sözleşme ve grev haklarını da kullanmak üzere sendika kurma girişiminde bulunabilirler.

EĞİT-DER bu tezin öğretmenlerin aktif katılımlarıyla, öğretmen ve genel kamuoyunun önünde tartışılmasını istemekte, bu yoldaki

çabalarından biri olarak “Sendikal Haklar Kurultayı”nı bu ay içinde gündeme getirmiş bulunmaktadır.

Kurultayın, bu sayıda bulacağınız Program Taslağı'nda da görüleceği gibi, memurların sendikalaşması yolundaki savaşımı kendileriyle eşgüdüm içinde ve birlikte yürüteceğimiz meslek kuruluşları Kurultay'a temsilcileriyle katılacaklar ve bir panelde görüşlerini dile getireceklerdir. Bilim insanları, Siyasal parti temsilcileri konuya ilişkin görüş ve tutumlarını sergileyeceklerdir. Öğretmenler, konuyu bir forumda tartışacaklardır ve Kurultay, uluslararası boyutu da bulunan bir etkinlik olacaktır.

Bilindiği gibi EĞİT-DER, öğretmen hareketini sendikal harekete dönüştürme işlevinde olduğunu baştan beri her fırsatta vurgulamaktadır. Asıl bu işlevini yerine getirebildiği ya da Eğitimciler Sendikası doğuracağı umudunu giderek güçlendirebildiği ölçüde yığılaşacağını söylemekte, bu çizgide güçlendiği ölçüde de, bu işleviyle “gereksiz bir örgüt” olma noktasına yaklaşacağını açıkça dile getirmektedir.

Bu durum, EĞİT-DER'in öğretmenlerin özlük haklarına, çalışma koşullarına, eğitim öğretim sorunlarına ilişkin konulara eğilmeyeceği, eğitimle, öğretmenlerle ilgili yurt ve dünya sorunlarına duyarsız kalacağı yorumlarına yol açmamalıdır. Kuşkusuz bu sorunların var olan koşullarda en iyi çözümü toplu sözleşme ve grev haklarını içeren bir Eğitimciler Sendikası ile olanaklıdır ama o güne değin ertelenmesi söz konusu olamaz.

Kaldı ki bu yolda verilen savaşımın da EĞİT-DER'i güçlendireceği ve EĞİT-DER'in bu artı güçle “sendika için” daha yetkin bir araç düzeyine yükseleceği açıktır.

EĞİT-DER'in bütünselci bir anlayışla bu sorunlar uğruna da yürüttüğü savaşımın aynı zamanda bunun içindir.

Öğretmenlerin "sendika isteriz" diye okullardan koro halinde haykırabilmelerinde, kısa sürede 50'ye yaklaşan EĞİT-DER Şubelerine ulaşılmasında EĞİT-DER'in bu anlayış temelinde olmasının önemli payı olsa gerektir.

Bugün için EĞİT-DER tarafından simgelenmekte olan ve sendikal hareket niteliğine dönüşme sürecini yaşayan öğretmen hareketimiz, hiç kuşumuz olmasın ki Sendikal Haklar Kurultayı'mızla ve okullardan bu kez öğretim yılı başında ve içinde yükselecek olan "sendika" istemleriyle büyük bir ivme kazanacak, yasal ve meşru zeminlerde "sendika" hedefine yönelik somut girişimler yaşanacaktır.

Ayrıca EĞİT-DER'le ve öğretmenlerle dayanışma içinde kurulup savaşım verecek bir veliler derneği ile öğrenci dernekleri de sendikalaşma sürecine hız ve güç kazandıracaktır.

abece, Eylül 1989.